

## MISDAAD EN STRAF

Tenzij een wonder gebeurt wordt Timothy McVeigh, de bommenlegger van Oklahoma, overmorgen ter dood gebracht. De V.S. is een van de weinige landen die de doodstraf nog uitvoeren. Vorig jaar kwam de beul ongeveer 100 keer in actie. Als gouverneur van Texas tekende President Bush elke twee weken een doodvonnis. Alleen de regeringen van China en Kongo doden meer van hun inwoners. Het meest welvarende land ter wereld ook een van de meest barbaarse?

Nog even de feiten. In 1995 pleegde McVeigh een bomaanslag op een overheidsgebouw in Oklahoma, waarbij 168 mensen, waaronder 19 kinderen jonger dan 6 jaar, om het leven kwamen. McVeigh was boos op de Amerikaanse overheid en hij had zijn aanslag koelbloedig gepland. De timing was perfect, op het moment dat de meeste mensen in het gebouw waren ontplofte de bom. McVeigh wist dat er kinderen in het gebouw waren, maar deze “bijkomende schade” raakte hem niet. Recent nog gaf hij aan geen spijt van zijn daad te hebben.

Verdient zo'n monster de doodstraf? Amerikanen vinden van wel. Twee op de drie Amerikanen zijn voorstander van de doodstraf in het algemeen en 80 procent steunt de executie van McVeigh. In Europa denken we beschaafder. De Europese Conventie voor de mensenrechten, ondertekend door 39 landen, bant de doodstraf als zijnde onmenselijk uit. In Nederland werd de doodstraf reeds in 1870 afgeschaft.

Naast de onmenselijkheid (“gij zult niet doden”) is ook het risico van fouten, het gevaar onschuldigen te doden, een reden om de doodstraf niet uit te voeren. Dit risico is zeker niet denkbeeldig. Juristen van Columbia University (New York) onderzochten alle 5760 doodvonnissen die in de VS in de periode 1973-1995 werden uitgesproken. In 4578 van deze zaken werd beroep ingesteld en daarbij bleek dat in minstens 2 van elke 3 gevallen ernstige fouten gemaakt waren. Incompetente (pro deo) advocaten zitten tijdens de rechtzaak te slapen i.p.v. ontlastend bewijs naar voren te brengen, terwijl opsporingsambtenaren bewust ontlastend bewijs achter blijken te houden. Bij deze beroepszaken werd uiteindelijk in minder dan de helft van de gevallen de doodstraf bevestigd. In 5 procent van de gevallen werd de ter dood veroordeelde in hoger beroep niet eens schuldig bevonden en vrij gesproken!

Voorstanders van de doodstraf hanteren drie argumenten: voorkomen dat misdadigers in herhaling vervallen, vergelding van het aangedane onrecht (“oog om oog, tand om tand”) en afschrikking van toekomstige potentiële criminelen. Het laatste argument berust op de aanname dat een deel van de misdadigers rationeel afweegt een misdaad al dan niet te begaan, dat misdaden economisch geanalyseerd kunnen worden. Volgens deze theorie, die geïnitieerd werd door Nobelprijswinnaar Gary Becker, hangt het aantal misdaden af van de kosten en opbrengsten. Hoe hoger de opbrengsten, hoe meer misdaden. Hoe hoger de straf, of hoe hoger de pakkans, hoe minder. Het geval McVeigh laat zien dat sommige misdaden rationeel gepland worden en dus vatbaar voor dergelijke analyse zijn.

De theorie levert belangrijke inzichten. Denk bijvoorbeeld aan een manager met voorkennis. Wanneer zal hij geneigd zijn die voorkennis op de beurs te gelde te maken? Bij het begin van zijn carrière verliest hij baan en opties als hij gepakt wordt en is de straf dus hoog. Vlak voor het pensioen speelt dit niet zo'n grote rol en is de neiging tot handel dus groter. Analoog volgt dat een rijke samenleving meer behoefte aan politie heeft, zeker als de inkomensongelijkheid toeneemt.

Hoe sterk is de afschrikwekkende werking van de doodstraf? Volgens recent onderzoek van economen van Emory University (Atlanta) leidt elke executie van een moordenaar tot gemiddeld 18 minder moorden. Elke keer als Bush een misdadiger doodt spaart hij dus de levens van 18 onschuldigen. Zo bezien is het Amerikaanse beleid niet barbaars, maar rationeel.

Eric van Damme